

AGRICULTURAL SCIENCES AND FOOD

УДК 635.262"324"

Сич Зеновій Деонізович

доктор с.-г. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

Кубрак Світлана Миколаївна

кандидат с.-г. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

Мереженюк Вадим Анатолійович

фермер

Інститут часниківництва^{ТМ}

м. Біла Церква, Україна

СОРТ ОЗИМОГО ЧАСНИКУ АЙДЕР

Анотація. В результаті досліджень створено новий сорт часнику озимого Айдер. Було використано багаторазовий клоновий індивідуальний добір. Головки мали середню масу 50-100 г і формувалися із 4-6 зубчиків. Урожайність сорту становить 12-15 т/га.

Ключові слова: часник озимий, клони, місцеві форми, сорти, урожайність, маса головки.

Часник є однією з важливих овочевих культур з широким спектром використання. Попри значний попит серед населення, вітчизняне виробництво стикається з проблемою обмеженої кількості сортів, які могли відповідати інноваційним технологічним вимогам та витримували б холодні зими. Основним методом селекції сортів залишається пошук природних чи індукованих соматичних мутантів із подальшим відбором клонів. Такий підхід базується на вегетативному розмноженні за допомогою зубків, повітряних цибулин і однозубок. Однак, уже доведено, що в певних умовах рослини часнику можуть формувати насіння [1]. Такий підхід відкриває нові горизонти для насінневого розмноження, оздоровлення посадкового матеріалу, прискорює селекцію нових сортів і навіть дозволяє працювати над створенням гетерозисних гібридів [2].

Впродовж багатьох років проведених досліджень із колекційним розсадником озимого часнику нами були знайдені нові мутантні рослини у багатьох промислових і місцевих сортах. Завдяки цілеспрямованому пошуку рослин із такими характеристиками, як слабе утворення стрілок, великі зубки, повітряні цибулини, однозубка, а також широкі темно-зелені листки, такі зразки були знайдені у популяціях сорту Любаша, вирощених у різних регіонах. У результаті численних індивідуальних клонових доборів було створено новий сорт Айдер.

Айдер відноситься до групи середньостиглих сортів. В умовах Центрального Степу за висаджування зубками у середині жовтня він виявляє відносну стійкість до передчасної появи сходів перед настанням зими. За глибини висаджування 8–10 см рослина добре переносить зимівлю та активно починає ріст навесні. Технологічна готовність до збирання врожаю настає у першій декаді липня. Для висаджування оптимальною та економічно обґрунтованою є маса зубка в межах 5–7 г [3].

Стрілки з'являються навесні наприкінці травня – із 25 по 27. Висота її сягає 80-100 см. Відбір рослин відбувається й досі із врахуванням здатності формувати великі головки незалежно від видалення стрілок. Виявлені клони дозволяють отримувати порівняно великі головки без потреби у видаленні стрілок. Різниця в розмірах головок між рослинами зі стрілками та без них становить 25–30 %, тоді як у решти сортів цієї сортогрупи цей показник сягає 30–40 %. Листки за забвренням темно-зелені, широкі. Вони щільно вкриті восковим нальотом. Ступінь ушкодження листків личинками часникової молі та ураження часниковою іржею такий, як і у інших сортів.

Один кілограм повітрянки налічує 12 – 15 тис. штук цибулинок. Така фракція легко калібрується за розміром і питомою масою. Однозубка має діаметр від 15 до 30 мм.

За вирощування цибулини із зубків 5 – 7 г без зрошування їх маса складала 50 – 70 г. В умовах культивування із зрошуванням вони виростили до 100 г. Урожайність за густоти 200 тисяч рослин/га становить 12 – 15 т/га товарних головок. За смаковими якостями сорт Айдер відноситься до гострих, але з більш лагідним присмаком, порівняно з Любашею.

Головки у Айдера щільно вкриті 5 – 8 сухими білувато-рожевими лусками. У головці налічується 4 – 6 великих зубків. Сорт пройшов експертизу і колективом авторів у 2021 році отримано Авторське свідоцтво на новий сорт часнику озимого Айдер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Kamenetsky R., London Shafir I., Baizerman M., Khassanov F., Kik C. and Rabinowitch H.D. 2003. Garlic (*Allium sativum* L.) and its wild relatives from Central Asia: evaluation for fertility potential. Proceedings of the XXVIth International Horticultural Congress, Toronto, Canada. Acta Horticulturae 637: 83–91.
2. Сич З.Д. Кубрак С.М. Оцінювання сортів і місцевих форм часнику озимого за господарсько цінними ознаками в умовах Правобережного Лісостепу України. Збірник наукових праць «Агробіологія», 2020. № 1. С. 169-174. doi:10.33245/2310-9270-2020-157-1-169-174.
3. Сич З. Д. Новий сорт часнику озимого Айдер / З.Д. Сич, В.А. Мереженюк, С.М. Кубрак // Аграрна освіта та наука: досягнення і перспективи розвитку [тези доповідей] Мат. міжнар. наук.-практ. конференції присвячена видатним вченим Васильківському С.П. і Молоцькому М.Я. – засновникам наукової школи з селекції та насінництва пшениці і картоплі та 100-річчю з часу заснування Агробіотехнологічного (Агрономічного) факультету (30-31 бюрезня 2022 р., м. Біла Церква). - Біла Церква : БНАУ, 2022. – С. 50-52.